Tomáš Haviar

Úzkorozchodné železnice v službách trnavského cukrovaru 1917–1962

Vydal autor vlastním nákladem, tisk Tlačiareň P+M, Turany, 2012, vydání 1., 152 stran, 104 (+14) obr., 18 tab., formát A5, cena 10 EURO (349 Kč), ISBN 978-80-89410-17-0.

Na jaře t. r. byla v Trnavě slavnostně pokřtěna archivním cukrem z trnavského cukrovaru a tradičním destilátem (Považský repák) kniha Tomáše Haviara o trnavských úzkorozchodkách. Autora dlouholetý zájem o problematiku historie kolejové dopravy dovedl k založení edice „Zaniknuté koľaje“, ve které je představovaná kniha druhou v pořadí. Podařilo se mu shromáždit (i s přispěním řady lidí) množství dokumentů, archivních materiálů i historických fotografií, díky nimž mohl v publikaci trnavské drážky podrobně zmapovat. Autor, povolním architekt, vydal kromě několika publikací z oblasti železniční dopravy také knihy zaměřené na vlastní obor (architektonické dědictví).

Trnavský cukrovar (1868–2004) byl na sklonku habsburské monarchie čtvrtým největším průmyslovým podnikem v Uhersku. Jeho nároky na dopravní kapacitu v té době dokázala zabezpečit pouze železnice, proto bylo rozhodnuto u cukrovaru v době 1. sv. války vybudovat úzkorozchodnou trať. Po modernizaci v roce 1923 pak bylo v Trnavě po kolejích přepraveno historicky největší množství řepy, systém drážek dosahoval délky přes sto kilometrů. Přeprava cukrovky i dalších materiálů probíhala na trnavské úzkorozchodce až do roku 1962.

Kniha je rozdělena do tří hlavních částí, zaměřených na jednotlivé tratě (úzkorozchodná hospodářská železnice Trnava, úzkorozchodka Pác–Cífer–Budmerice a průmyslová úzkorozchodná dráha Nádaš–Biksárd), dále členěných do jednotlivých kapitol. Nejrozsáhlejší (100 stran ze 133) je první část, popisuje dějiny trnavského cukrovaru a představuje významné osobnosti, mapuje dopravu v závodě (vč. role železnice klasického rozchodu) a historii výstavby úzkorozchodných železnic, jejich provoz i zánik (nechybí ani podrobnosti o využití části drážky pro dětskou želenici v 50. letech), je uveden detailní popis tratí, vylíčen provoz a obsluha dráhy i mimořádné události, ke kterým na trati došlo. Samostatnou kapitolu tvoří přehled jednotlivých lokomotiv, vč. tabulek s technickými údaji strojů, a vagonů. Stručněji jsou v následujících částech popsány další dvě úzkorozchodné tratě. Knihu uzavírá seznam pramenů, poznámky a přílohy.

Haviarovu publikaci doporučujeme pozornosti každého zájemce o historii kolejové dopravy v cukrovarnictví. Vyzdvihnout je třeba kvalitní grafické zpracování, které přesahuje úroveň běžnou u podobných titulů.

Blahoslav Marek